

Hudba počas slávností sv. Cecílie Cirkevného hudobného spolku v Bratislave a Ján Batka

Sylvia Urdová

Cirkevný hudobný spolok pri Dóme a zároveň kolegiátnom a mestskom farskom Kostole sv. Martina v slobodnom kráľovskom korunovačnom meste Prešporok, teda v Bratislave (*Preßburger Kirchenmusikverein zu St. Martinsdom, Szt. Mártonról címzett Pozsonyi Egyházi Zeneegyesület*), bol založený v roku 1833 a fungoval do päťdesiatych rokov 20. storočia, teda približne 120 rokov. Od svojho založenia až do roku 1918 bol najvýznamnejšou hudobnou inštitúciou nielen v Bratislave, ale na území celého dnešného Slovenska.¹ Jeho jedinečnosť v kontexte dejín hudby na Slovensku vyplýva z dvoch faktorov, ktoré v iných mestách nemajú obdobu: multifunkcionalita a integrujúca rola v hudobnom, kultúrnom a spoločenskom živote Bratislavy 19. storočia.²

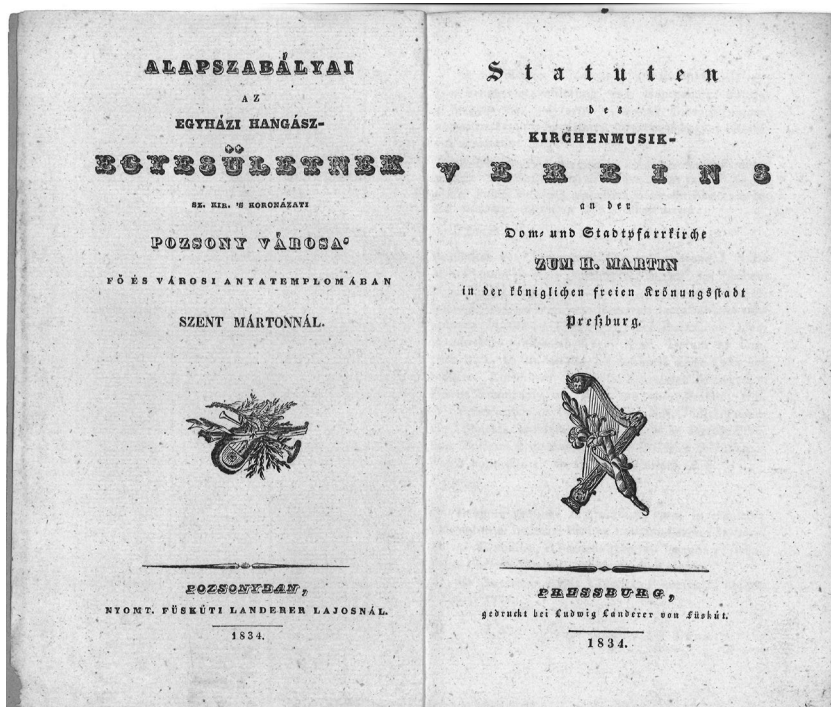
-
- 1 Za predchodcov Cirkevného hudobného spolku možno považovať Spolok umelcov a učiteľov jazyka (*Preßburger Verein der freien Künstler und Sprachlehrer*), ktorého štatút bol schválený v roku 1817, a prvý Cirkevný hudobný spolok založený v roku 1828, ktorý však existoval len krátko (CHS z roku 1833 sa k jeho tradíciám nehlásil). Pozri LENGOVÁ, Jana. Bratislavský cirkevný hudobný spolok a jeho činnosť v dobe biedermeiera. In BUGALOVÁ, Edita (ed.). *Hudobné inštitúcie na Slovensku. Vznik – vývoj – poslanie – perspektívy – medzinárodné kontexty* [on-line]. Bratislava : Slovenská muzikologická asociácia, Slovenské národné múzeum-Hudobné múzeum, 2012, s. 33. Dostupné na internete: <http://www.snm.sk/swift_data/source/hudobne_muzeum/pdf_dokumenty/Hudobne_institucie_2012_Komplet.pdf>.
 - 2 LENGOVÁ, Jana. Cirkevný hudobný spolok v Bratislave a repertoár Dómu sv. Martina v rokoch 1857 – 1874. In BUGALOVÁ, Edita (ed.). *Úloha spolkov, spoločností a združení v hudobných dejinách Európy. Die Aufgabe der Vereine, Gesellschaften und Vereinigungen in der Musikgeschichte Europas*. Trnava : Západoslovenské múzeum v Trnave, 2001, s. 165.



Obr. 1 Körper, Karol: *Dóm sv. Martina od Hradu*, z albumu *Pamiatka na Prešporok* (album 26 voľných listov, 1880 – 1890), fotografia, 1880 – 1890. Zdroj: Slovenský národný archív, Bratislava, dostupné on-line: <<http://dvekrajinu.sng.sk/dielo/SVK:TMP.76>>.

Cirkevný hudobný spolok pri Dóme sv. Martina v Bratislave (ďalej len CHS) vznikol za účelom zabezpečovania sakrálnej hudby počas bohoslužieb. V maďarsko-nemeckom štatúte CHS z roku 1834 sa v bode 1 uvádza, že cieľom spolku je sprevádzať hudbou bohoslužbu na väčšiu Božiu slávu s dobre obsadeným orchestrom v tomto dómskom a mestskom farskom chráme v nedele a sviatky, ako aj v dňoch narodenín a menín Jeho Veličenstva cisára a kráľa.³ Spolok mal zmiešaný zbor a orchester a venoval sa aj výchove hudobníkov. Spájal profesionálne hudobné výkony (dirigent, sólisti)

3 1. / Von der Gründung des Vereins. / In der Dom- und Stadtpfarrkirche bei St. Martin zu Preßburg / bildete sich im Jahre 1833 ein Kirchenmusik-Verein, dessen Zweck ist, / an Sonn- und Feiertagen wie auch an Geburts- und Namenstagen / Cr. Majestät des Kaisers und Königs den Gottesdienst in der Dom- und Stadtpfarrkirche zur größeren Ehre Gottes mit einem wohlbesetz- / ten Orchester zu begleiten. / (...)
 In ALAPSZABÁLYAI AZ EGYHÁZI HANGÁSZ- EGYESÜLETNEK SZ. KIR. 'S KORONÁZATI POZSONY VÁROSA' FŐÉS VÁROSI ANYATEMPLOMÁBAN SZENT MÁRTONNÁL. POZSONYBAN, NYOMT. FÜSKÜTI LANDERER LAJOSNÁL. 1834. STATUTEN DES KIRCHENMUSIK-VEREINS AN DER DOM- UND STADTPFARRKIRCHE ZUM H. MARTIN in der königlichen freien Krönungsstadt Preßburg.
 Bratislava: Ludwig Landerer von Fűskút, 1834, s. [7]. Slovenské národné múzeum-Hudobné múzeum (ďalej len SNM-HuM), MUS XVII D 36.



Obr. 2 Titulná strana štatútu Cirkevného hudobného spolku pri Dóme sv. Martina v Bratislave. Bratislava : Ludwig Landerer von Fűskút, 1834, 1. strana verso a 2. strana recto. Štatút publikovaný v maďarčine a nemčine v rozsahu 24 strán má 15 častí, v ktorých sa špecifikuje charakter a činnosť spolku. Obsahuje aj zoznam členov. Zdroj: SNM-HuM, evid. č. MUS XVII D 36.

a amatérske aktivity participujúcich spevákov a inštrumentalistov. Venoval sa aj koncertnej činnosti (napr. v mestskom divadle atď.) a uvádzal tiež svet-ské kompozície. Vďaka CHS v Bratislave zaznievali i veľké vokálno-orches-trálne a symfonické diela európskych skladateľov.

Spolok niekoľkokrát do roka organizoval verejné koncerty, takzvané akadémie. Ich počet bol v jednotlivých rokoch rôznych.⁴ CHS zabezpečoval hudbu počas podujatí, ktoré sa konali v Bratislave pri príležitosti rôznych výročí, napríklad slávnosti vzdávajúce úctu dvom hudobníkom spätým s Bratislavou – Johannovi Nepomukovi Hummelovi (1887) a Franzovi Lisztovi (1911), oslavy sedemstého výročia narodenia sv. Alžbety Uhorskej

4 Por. PAPP ml., Sándor et al. *Franz Liszt a Bratislava. Liszt Ferenc és Pozsony*. Bratislava : Občianske združenie Tradície a hodnoty – Hagymányok és Értékek Polgári Társulás; Slovenské národné múzeum-Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, 2012, s. 78.

(Durínskej) v roku 1907 či slávnosť odhalenia pomníka Márie Terézie v roku 1897. Na ich organizácii sa podieľal aj Ján Batka a vzhľadom na vysokú úroveň ich zvládnutia ich možno považovať za predchodcov dnešných Bratislavských hudobných slávností.⁵

V päťdesiatych rokoch minulého storočia musel CHS svoju činnosť ukončiť, pretože podľa vtedajšieho zákonodarstva Československej socialistickej republiky nebola „v zhode so záujmami pracujúceho ľudu“.⁶

Ján Batka bol tajomníkom a neskôr čestným tajomníkom CHS. Udržiaval kontakty s jeho hudobníkmi aj dirigentmi.⁷ Batkov vplyv na CHS sa prejavoval najmä v oblasti umeleckého a dramaturgického profilovania. Treba tiež spomenúť jeho snahy súvisiace so zaoštarávaním hmotných prostriedkov na činnosť spolku. O význame Jána Batku pre pôsobenie CHS vypovedá aj list z 2. septembra 1897 od jeho priateľa, dirigenta Hansa Richtera (1843 – 1916).⁸ List, ktorý je uložený v Archíve mesta Bratislavy v osobnom fonde J. Batku, v slovenčine publikovala Alexandra Tauberová: „*Ako si spomínal, má sa u vás teraz znovu obsadiť miesto kapelníka. Ako starý čestný člen vášho spolku – a k tomu ešte aj legitímny, keďže jeho čestnými členmi boli aj môj otec a moja mama – cítim, že je mojou povinnosťou napísať Ti tieto riadky. Prečo práve Tebe? Dôvod je jasný: máš také veľké zásluhy na hudobnom a umeleckom živote Prešporka – svojho času ešte spolu s biskupom Heillerom a potom, po úmrtí tohto vzácneho muža, na ktorého nikdy nebudem môcť zabudnúť, vari už len sám – že musím predpokladať, že pri znovuobsadení tejto významnej funkcie bude aj tentoraz zohrávať jedinú zásadnú a rozhodujúcu úlohu práve Tvoja rada. Viem aj o tom,*

5 TAUBEROVÁ, Alexandra. *Ján Nepomuk Batka a jeho zbierka hudobní. Bratislava : Slovenské národné múzeum-Hudobné múzeum, 1995, s. 38.*

6 Por. BAKIČOVÁ, Veronika. *Cirkevný hudobný spolok pri Dóme sv. Martina v Bratislave & Alexander Albrecht. Bratislava : Music forum, 2013, s. 234.*

7 Do roku 1912 pôsobili ako dirigenti Jozef Kumlik (1833 – 1869), K. Fraymann von Kochlow (1839 – 1843), Carl/Karl Mayrberger (1869 – 1881), Josef Thiard-Laforest (1881 – 1896), Ludwig Burger (1897 – 1901), Anton Strehlen (1901 – 1905), Eugen Kossow (1905 – 1921) a Alexander Albrecht (1921 – 1955).

8 Dirigent Hans Richter (1843 – 1916), rodák z Gyóru, bol jednou z najvýznamnejších umeleckých osobností Viedne, kde pôsobil v rokoch 1875 – 1900. Ako dirigent pôsobil napr. aj v Budapešti, Londýne a Bayreuthe, kde aj zomrel. V osobnom fonde Jána Batku v Archíve mesta Bratislavy sa nachádza viac ako 550 listov a korešpondenčných lístkov od Hansa Richtera Jánovi Batkovi. Por. TAUBEROVÁ, Alexandra – MARTINKOVÁ, Jarmila B. *Johann Nepomuk Batka, Auswahl aus der Korrespondenz. Bratislava : Slovenské národné múzeum-Hudobné múzeum, 1999, s. 42.*

že predchádzajúci kapelníci – Mayrberger, veľkolepý Kumlik a dobrák Laforest – boli v najužšom umeleckom kontakte s Tebou, zaiste jedine v prospech hudobného umenia. Vypočuj si teda môj názor: nový kapelník musí byť zbehlý v čítaní partitúr a musí byť dôkladným znalcom všetkej literatúry v oblasti vážnej hudby, zdôrazňujem slovo všetkej, pretože popri cirkevnej treba pestovať aj svetskú hudbu, ako sa tak úspešne robilo v Prešporku aj doteraz. Pripomínam len Beethovenovu Deviatu a toľko iných krásnych koncertov. Len nechcete, pre Božie zmilovanie, dať miesto kapelníka jednému z najnovších klavírnych dirigentov...“⁹

Sv. Cecília, panna a mučenica z 3. storočia, sa na základe textu v kronike z konca 5. storočia *Passio sanctae Caeciliae* stala patrónkou hudby a hudobníkov.¹⁰ S bratislavským CHS je spojená už od jeho založenia. Spolok sa prvýkrát hudobne prezentoval na verejnosti v liturgickom kontexte práve v súvislosti so sviatkom sv. Cecílie, keď v nedeľu 24. novembra 1833 (deň sv. Cecílie – 22. november – pripadol na piatok) hudobne sprevádzal omšovú liturgiu v Dóme sv. Martina. V jeho podaní odznela omša C dur Ignaza von Seyfrieda, viedenského kapelníka, ktorý bol od roku 1835 čestným členom CHS. Účinkovalo približne sto interpretov, dirigoval kapelník Josef Kumlik. Noty ochotne zapožičala Spoločnosť priateľov hudby vo Viedni (*Gesellschaft der Musikfreunde*).¹¹

V spomínanom zakladajúcom štatúte CHS z roku 1834 je dňu sv. Cecílie venovaný bod 14, kde sa stanovuje, že na deň sv. Cecílie sa má v Dóme konať slávnostná omša za všetkých dobrodincov spolku. V kázni sa má vysvetliť náboženský cieľ spolku, má sa vyjadriť vďaka jeho šľachetným aktérom a vyzvať publikum k živej účasti.¹² Svätá Cecília má dôstojné miesto aj

9 TAUBEROVÁ, ref. 5, s. 38.

10 AUSONI, Alberto. *Die Musik. Symbolik und Allegorien. Bildlexikon der Kunst, Band 13*. Berlin : Parthas Verlag, 2006, s. 148.

11 J. B. [BATKA, Ján]. Die Cäcilienfeste unseres Kirchenmusikvereines der Jahre 1833, 1842, 1852, 1862, 1872, 1882, 1892, 1902 und 1912. (Original=Feuilleton der "Pressburger Zeitung.") I. In *Pressburger Zeitung. Morgenblatt*, 20. 11. 1912, roč. 149, č. 319, s. 1.

12 14. / Der Caecilien=Tag. / Im November am heiligen Cäcilien=Tage soll in der Dom= / und Stadtpfarrkirche ein Hochamt für alle Wohlthäter deises Vereins / abgehalten werden, worauf eine Predigt folgt, in welcher der reli= / göse Zweck dieses Vereins dargestellt, dessen edelmüthigen Beförde= / rern Dank abgestattet, und das Publikum zu reger Theilnahme an / diesem Unternehmen aufgefordert wird. Zu beiden geistlichen Functio= / nen müssen jährlich durch den Vereins=Auschuß Geistliche eingela= / den werden. In ALAPSZABÁLYAI AZ EGYHÁZI HANGÁSZ- EGYESÜLETNEK SZ. KIR. 'S KORONÁZATI POZSONY

v ikonografii Dómu. Je znázornená s malým organom na vitráži okna v južnej lodi chrámu, ktoré spolok venoval svojmu predsedovi a podporovateľovi, dómskemu farárovi Karlovi (Carlovi) Heillerovi (1811 – 1889) v roku 1874.

Ján Batka publikoval v denníku *Pressburger Zeitung* (*Morgenblatt*) text s názvom *Die Cäcilienfeste unseres Kirchenmusikvereines der Jahre 1833, 1842, 1852, 1862, 1872, 1882, 1892, 1902 und 1912*,¹³ kde sa venoval slávnostiam sv. Cecílie, ktoré CHS organizoval do roku 1912. Za ten čas sa konalo celkom osemdesiat slávností sv. Cecílie, pričom Batka vyzdvihol deväť jubilejných, ktoré sa uskutočnili v desaťročnom intervale od roku 1833 do roku 1912 (s výnimkou desiateho ročníka v roku 1842, kedy sa slávnosť kvôli prestavbe dómskeho chórusu a organu nekonala). Zrekapituloval sedemdesiatdeväťročnú hudobnú činnosť CHS, spomenul viaceré významné udalosti v živote spolku (napr. charitatívne koncerty Franza Liszta v prospech CHS v rokoch 1840 a 1874) a vymenoval skladateľov cirkevnej hudby, ktorých diela boli v Dóme uvedené.¹⁴ Predstavil hudobné pôsobenie spolku na poli liturgickej hudby aj v oblasti koncertných produkcií (napr. v starom a novom divadle, v Primaciálnom paláci, v Redute, v Pálffyho dvorane, v Župnom dome).

Vo svojom príspevku sa chcem stručne zmieniť najmä o hudobnom kontexte dvoch jubilejných slávností sv. Cecílie, štyridsiatej slávnosti v roku 1872 a osemdsiatej v roku 1912. Dôležité miesto v nich patrilo omšovým hudobným kompozíciám Franza Liszta (1811 – 1886) a Ludwiga van Beethovena (1770 – 1827). Sústreďenie sa na tieto slávnosti vyplýva z dostupných pramenných materiálov,¹⁵ ktoré som mohla študovať pri príprave dlhodobej výstavy o Jánovi Batkovi sprístupnenej v Múzeu J. N. Hummela

VÁROSA' FŐÉS VÁROSI ANYATEMPLOMÁBAN SZENT MÁRTONNÁL. POZSONYBAN, NYOMT.
FÜSKÜTI LANDERER LAJOSNÁL. 1834. STATUTEN DES KIRCHENMUSIK-VEREINS AN DER
DOM= UND STADTPFARKIRCHE ZUM H. MARTIN in der königlichen freien Krönungsstadt Preßburg.
Bratislava : Ludwig Landerer von Fűskút, 1834, s. 17. SNM-HuM, MUS XVII D 36.

13 J. B., ref. 11, s. 1 – 3; J. B. [BATKA, Ján]. Die Cäcilienfeste unseres Kirchenmusikvereines der Jahre 1833, 1842, 1852, 1862, 1872, 1882, 1892, 1902 und 1912. (Original=Feuilleton der Pressburger Zeitung.) II. In *Pressburger Zeitung, Morgenblatt*, 21. 11. 1912, roč. 149, č. 320, s. 1 – 3.

14 V článku „Die Leistungen des Kirchenmusikvereines auf dem Gebiete der Konzertmusik (Zu seinem 80. Jubeljahre 1913)“ pridal ešte mená ďalších siedmich skladateľov. Pozri *Pressburger Zeitung, Morgenblatt*, 16. 1. 1913, roč. 150, č. 15, s. 1.

15 Ide o pramenné materiály uložené v Archíve mesta Bratislavy, Múzeu mesta Bratislavy a v Slovenskom národnom múzeu-Hudobnom múzeu.

v Bratislave (otvorenej 6. júna 2017) a pri príprave sprievodcu k tejto výstave.¹⁶ Tento príspevok reflektuje hudbu počas liturgie v Dóme sv. Martina, teda nie koncertné produkcie CHS.

1872

Počas štyridsiatych osláv sv. Cecílie 24. novembra 1872 zaznela v Bratislave prvýkrát Ostrihomská omša (*Missa solennis*, op. S. 9) Franza Liszta (1811 – 1886).¹⁷ Dirigoval viedenský rodák Karl/Carl Mayrberger (1828 – 1881), ktorý na poste kapelníka CHS pôsobil v rokoch 1869 až 1881. Ján Batka označil toto uvedenie za priekopnícky počin pre kultúrny význam mesta v súvislosti s uvádzaním Lisztovej hudby.¹⁸ Batka patrila k skladateľovým najväčším obdivovateľom. S Lisztom bol v osobnom aj korešpondenčnom kontakte, ktorý je doložený aj v zachovanej rukopisnej korešpondencii v Archíve mesta Bratislavy.¹⁹ V dobovej tlači písal o uvádzaní Lisztových diel v Bratislave, o skladateľových návštevách Bratislavy a jeho koncertoch v meste. Franza Liszta po jeho smrti nazval „*hudobným patrónom Bratislavy*“.²⁰ Liszt, ktorý bol čestným členom CHS, sa v roku 1873 zúčastnil dvoch uvedení Ostrihomskej omše: 13. apríla na Veľkonočnú nedeľu a 23. novembra v rámci 41. osláv sv. Cecílie. Jeho prítomnosť na niektorých

-
- 16 FRANCOVÁ, Zuzana – URDOVÁ, Sylvia. *Ján Batka (1845 – 1917) a Bratislava. Johann Batka (1845 – 1917) and Pressburg*. Bratislava : Múzeum mesta Bratislavy, 2017.
- 17 Dielo malo premiéru v Ostrihomy v roku 1856 pod dirigentským vedením skladateľa, ktorý ju skomponoval pri príležitosti posviacky ostrihomského dómu.
- 18 J. B. [BATKA, Johann]. Die Cäcilienfeste des Pressburger Kirchenmusikvereines zu St. Martin der Jahre 1833, 1842, 1852, 1862, 1872, 1882, 1892, 1902 und 1912. In *Pressburger Zeitung*, 20. – 21. 11. 1912, roč. 149, s. 9.
- 19 Archív mesta Bratislavy (ďalej len AMB), fond Ján Nepomuk Batka (ďalej len JNB), šk. č. 20. Por. tiež OREL, Dobroslav. František Liszt a Bratislava. In *Sborník Filosofické fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*, 1925, roč. 3, č. 36, s. 5 – 71; URDOVÁ, Sylvia. Pramene k téme Franz Liszt a Bratislava z pozostalosti Jána Batku v Archíve hl. mesta SR Bratislavy. In PAPP ml., Sándor et al. *Franz Liszt a Bratislava. Liszt Ferenc és Pozsony*. Bratislava : Občianske združenie Tradície a hodnoty – Hagymányok és Értékek Polgári Társulás; Slovenské národné múzeum-Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, 2012, s. 31 – 44.
- 20 J. B. [BATKA, Ján]. Pozsony als Musikstadt. Musik und Musiker in Preßburg. In *Preßburger Zeitung*, 25. 12. 1913, roč. 150, č. 352, s. 46. Batka sa tu odvoláva na svoj nekrológ publikovaný po Lisztovej smrti v roku 1886 v tých istých novinách.

koncertoch a uvedeniach jeho diel v Bratislave zvyšovala umelecké renomé mesta, čo pritiahlo aj poslucháčov z iných miest.²¹

Hudba F. Liszta bola súčasťou osláv sv. Cecílie aj v nasledujúcich rokoch, napríklad v rámci 42. slávnosti v roku 1874 bola v Bratislave pod dirigentskou taktovkou Karla/Carla Mayrbergera prvýkrát uvedená Lisztova Korunovačná omša (*Missa coronationalis*, op. S. 11, premiéru mala v roku 1867 v Chráme sv. Mateja v Budapešti pri príležitosti korunovácie cisára Františka Jozefa I. za uhorského kráľa). Výnimočné v hudobných dejinách Bratislavy bolo uvedenie tohto diela 25. februára 1884, keď ho počas omše v Dóme dirigoval skladateľ osobne. Farár a kanonik Karl (Carl) Heiller (1811 – 1889) totiž slávil svoje päťdesiatročné kňazské jubileum.

Bratislava mala v porovnaní s inými mestami v Uhorsku do roku 1911 popredné miesto v uvádzaní cirkevnohudobných kompozícií F. Liszta, keďže ich tu kladne prijímali interpreti i publikum. Špeciálne postavenie mala Ostrihomská a Korunovačná omša. Ján Batka vo svojom článku v *Nyugatmagyarországi Híradó* z 18. januára 1911 uviedol aj štatistiky, koľkokrát boli tieto omše uvedené v bratislavskom Dóme v podaní CHS (Ostrihomská omša desaťkrát, Korunovačná štyridsaťkrát).²² Podľa Jany Lengovej ich v kontexte slávností sv. Cecílie v Bratislave možno považovať za umeleckých pendantov k dielu *Missa solemnis* op. 123 Ludwiga van Beethovena (1770 – 1827).²³

V rukopisnej poznámke od Jána Batku na titulnej strane z roku 1908 (?) sa uvádza, že ide o partitúru, ktorú používal CHS pri uvedeniach tohto diela v Bratislave v rokoch 1872 – 1903.²⁴ Partitúra je uložená v knižnici Múzea mesta Bratislavy (sign. MMB/4116). V tejto súvislosti je zaujímavý vlastnoručne napísaný list Franza Liszta adresovaný Karlovi/Carlovi Mayrbergerovi z 27. novembra [1872], ktorý sa nachádza v Archíve mesta Bratislavy. Liszt v ňom píše, že posielal naposledy revidovanú partitúru Ostrihomskej omše spolu s druhým, veľmi modifikovaným vydaním klavírneho výťahu pre

21 OREL, ref. 19, s. 40. Por. korešpondencia od F. Liszta v osobnom fonde Jána Batku v AMB.

22 Pozsony és Liszt Ferenc. In *Nyugatmagyarországi Híradó*, roč. 24, č. 14, s. 3 – 4.

23 LENGOVÁ, Jana. Die multiethnische und multikulturelle Stadt Pressburg und ihre religiösen Traditionen um die Wende des 19. und 20. Jahrhunderts. In *Musikgeschichte in Mittel- und Osteuropa*, 2006, zošit 11, s. 74.

24 „Aus dieser Partitur da von Liszt als letzter Hand revidiert, erklärten wurden alle Aufführungen des Kirchenmusikvereines dirigiert. (...)“

Kyrie.

The image shows a page of a musical score for 'Kyrie' by Franz Liszt. The score is for a full orchestra and choir. It includes staves for 2 Flutes, 2 Oboes, 2 Clarinets in B, 2 Bassoons, 2 Horns in D, 2 Trumpets in D, 2 Trombones, 2 Percussionists (Cymbals and Tom-toms), 2 Violins, 2 Violas, 2 Cellos, 2 Double Basses, and a Piano. The vocal parts are Soprano, Alto, Tenor, and Bass. The score is marked 'Andante solenne' and features a 'BATKA 1888' stamp in the top right corner. There are handwritten annotations and a large 'P' in the vocal parts.

Obr. 3 Franz Liszt (1811 – 1886): *Missa Solemnis* (Ostrihomská omša, op. S. 9). Leipzig – New York – Philadelphia : J. Schuberth & Co., najneskôr 1872, partitúra, s. 1. Zdroj: MMB, knižnica, sign. MMB/4116.

štyri ruky.²⁵ Vystáva otázka, či ide o partitúru nachádzajúcu sa v Múzeu mesta Bratislavy. Jej zodpovedanie si vyžaduje ďalší výskum.

1912

Ťažiskom hudobného programu osemdesiatej slávnosti sv. Cecílie v roku 1912 v Dóme sv. Martina počas liturgie bola *Missa solemnis* op. 123 Ludwiga van Beethovena. Išlo o dvadsiate piate uvedenie tohto diela v Bratislave. Dirigoval Dr. Eduard Kossow, ktorý pred nástupom do funkcie dirigenta CHS pôsobil ako mestský vicenotár a dirigent Hudobného spolku v Šoprone. V roku 1902 dostal od CHS pozvanie, aby presne túto omšu dirigoval počas jubilejných sedemdesiatych osláv sv. Cecílie. Na základe vydarenosti tejto produkcie potom o tri roky získal miesto dómskeho kapelníka a dirigenta CHS,²⁶ ktoré zastával až do roku 1921.

Missa solemnis op. 123 L. van Beethovena bola v Bratislave uvedená prvýkrát v roku 1835 v rámci tretej slávnosti sv. Cecílie. Dirigoval Josef Kumlik (1801 – 1869), ktorý na poste dirigenta CHS pôsobil vyše tridsať rokov. Skladba sa tešila veľkej pozornosti publika a jej uvádzanie počas slávností sv. Cecílie sa stalo tradíciou,²⁷ o čom svedčí aj pamätná tabuľa v Dóme sv. Martina pri vchode na chórus, na ktorej sú dirigenti a roky jej tunajších uvedení od roku 1835. O zhotovenie tabule sa zaslúžil Ján Batka spolu s hlavným knihovníkom Univerzitetnej knižnice vo Viedni Dr. Alfredom Schnerichom počas sedemdesiatej ôsmej oslavy sv. Cecílie v roku 1910.²⁸ Tradícia uvádzania Beethovenovej omše *Missa solemnis* D dur op. 123 v liturgickom kontexte v Bratislave v rokoch 1835 až 1913, ktorá dosiahla vrchol v poslednom štvrtstoročí pred prvou svetovou vojnou, nemá

25 „(...) Einstweilen übersende ich Ihnen heute die letztens revidierte Partitur der Graner Messe, nebst der zweiten, sehr modifizierten Ausgabe des 4händigen Clavier Auszuges. (...)“ Originál listu je uložený v AMB, JNB, šk. č. 21.

26 J. B., ref. 18, s. 12 – 13.

27 Jozef Kumlik uviedol toto Beethovenove dielo sedemkrát. Pozri LENGOVÁ, ref. 2, s. 169.

28 Ján Batka uvádza, že tabuľa bola odhalená po dvadsiatom štvrtom uvedení Beethovenovho diela *Missa solemnis* v roku 1910 za prítomnosti Dr. A. Schnericha. J. B., ref. 13, s. 3. Podľa Jána Batku bolo vokálno-inštrumentálne obsadenie CHS v roku 1910 nasledujúce: zbor mal 50 spevácok a 24 spevákov, amatérskych hudobníkov bolo 16, profesionálnych hudobníkov 42. Podporujúcich členov spolku bolo 267. Pozri J. B., ref. 18, s. 16.

BATKA JÁNOS
46. levélhagyaték

Um Verbreitung wird gebeten!

Um Verbreitung wird gebeten!

EINLADUNG

zum

80. St. Cäcilienfeste des Kirchenmusikvereines in Preßburg

Sonntag, den 24. November 1912:

==== Vollständige Kirchaufführung ====

der

Missa Solemnis in D, Op. 123, von Beethoven

Die Missa wurde bereits 1895 unter Kumlik zum erstenmal auf dem Preßburger Domchore aufgeführt. Seit 1891 unter Domkapellmeister Thiard-Laforest, † 1897, wird die Messe fast alljährlich zum St. Cäcilienfeste aufgeführt. Die diesjährige Aufführung ist die

fünfundzwanzigste.

Die Aufführung dieses erhabensten aller religiösen Tonwerke in der Kirche, in Verbindung mit der hl. Liturgie, bringt dasselbe erst in das richtige Licht, ganz vorzüglich jene Sätze, die mit dem Kultus auf das innigste zusammenhängen, wie *Kyrie, Sanctus, Prædium, Benedictus, Agnus.*

Wechselgesänge: De tempore. — Nach dem Graduale: **Haydn**: Non nobis.
— Nach dem Offertorium: **Mozart**: Ave verum. — Artistischer Leiter:
Herr Domkapellmeister **Dr. Eugen Kossow**. — Sopran: Frau **Fanny Kovats**. — Alt: Frau **Berta Siebert**. — Tenor: Herr **Josef Winkler**.
— Bass: Herr Regenschori **Anton Strehlen**. — Violinsolo im Benedictus:
Herr Konzertmeister **Prof. W. Krauß**. — Orgel: Herr Domorgannist
Prof. A. Albrecht.

DER VEREINSCHOR.

DAS VEREINSORCHESTER.

Abfahrt von Wien:

		Fahrtpreis:
1. Staatsbahnhof: 6 Uhr 40 Minuten	Personenzug 1.—3. Kl.	Personenzug à 3. Klasse K 2.20
Nordbahnhof: 6 " "		" " à 2. " " 3.40
2. Staatsbahnhof: 7 " 45 Minuten, Eilzug 1. u. 2. Klasse	Eilzug	" " à 2. " " 5.90
Ankunft in Preßburg: 1. Personenzug: 8 Uhr 55 Minuten		" " à 1. " " 9.40
" " 2. Eilzug: 9 " 9 " "		

Vom Bahnhof mit der elektrischen Tramway bis zum Michaelertor zu fahren, dann durch das Tor, Michaelergasse, Pazmanygasse (rechts) hinauf zum Dom (links) zu gehen.

Das feierliche Pontifikalamt im Dom beginnt mit Rücksicht auf die auswärtigen Festteilnehmer ausnahmsweise um 10 Uhr. (Plätze für die P. T. Gäste im Sanktuarium.)

Die Gedenktafel, welche die Daten der bisherigen Aufführungen der Missa verkündet, befindet sich im rechten Seitenschiffe neben dem Aufgange zum Musikchore.

G. Raphael Donners berühmte Relterstatue des hl. Martin ist in jüngster Zeit wieder in die Kirche zurückgebracht worden und im rechten Seitenschiffe als Gegenstück zu Donners Elemosinariuskapelle im linken, aufgestellt.

Nach dem Hochamte: Besichtigung der Stadt und des städt. Museums im Rathause unter Führung des Herrn Stadtarchivars **Joh. Batka**. — Mittags 1 Uhr: Diner im **Hotel Savoy**.

— Nachmittags beliebige Rückfahrt. — Vorherige Anmeldung nicht nötig.

Allfällige Anfragen wollen gerichtet werden an

WIEN, im November 1912.

Oberbibliothekar **Dr. Alfred Schnerich**

Ehrenmitglied des Kirchenmusikvereines

Wien I. Franzensring, Univers.-Bibliothek.

Gesellschafts-Buchdruckerei Brüder Hollinek, Wien III. Steingasse 25.

Obr. 4 Pozvánka na 80. slávnosti sv. Cecílie v roku 1912. Zdroj: AMB, JNB.

obdobu v žiadnom inom európskom meste.²⁹ Do roku 1918 odznelo toto Beethovenovo dielo počas omši v bratislavskom Dóme celkom dvadsaťšesťkrát, najmä počas slávností sv. Cecílie. V rámci liturgie mal CHS v repertoári od L. van Beethovena aj omšu C dur op. 86, ktorú v porovnaní s výrazovo veľkolepejšou a interpretačne náročnejšou omšou D dur op. 123 uvádzal častejšie.³⁰ Ján Batka sa zasadzoval za uvádzanie Beethovenovho diela *Missa solennis* op. 123 aj napriek názorom, že nie je vhodné na liturgické účely (aj v súvislosti s dokumentom pápeža Pia X. o posvätnéj hudbe z 22. novembra 1903).³¹

Pozvánka vyšla vo forme plagátu v nemčine vo Viedni, vytlačená bola vo viedenskej tlačiarni bratov Hollinekovicov. Na plagáte je dolu uvedený vrchný knihovník Univerzitnej knižnice vo Viedni a čestný člen bratislavského CHS Dr. Alfred Schnerich. Plagát pozýva na uvedenie Beethovenovej omšovej kompozície *Missa solennis* op. 123 počas nedeľnej liturgie – slávnostnej pontifikálnej omše – v bratislavskom Dóme sv. Martina o 10.00 hodine. Po graduále je na plagáte napísané dielo *Non nobis* Josepha Haydna a po obetovaní kompozícia W. A. Mozarta *Ave verum corpus*. Sólistami boli Fanny Kovátsová (soprán), Berta Siegertová (alt), Josef Winkler (tenor) a Anton Strehlen (bas). Na organe hral Alexander Albrecht (1885 – 1958), ktorý bol od roku 1921 posledným kapelníkom CHS až do jeho zániku v päťdesiatych rokoch 20. storočia. Po omši bola plánovaná obhliadka mesta a Mestského múzea pod vedením mestského archivára Jána Batku a následne obed v hoteli Savoy. Plagát obsahuje aj informácie o odchodoch vlakov z Viedne do Bratislavy, o cenách lístkov, ako aj popis trasy z bratislavskej hlavnej stanice do Dómu sv. Martina.

Príklad dvoch jubilejných slávností sv. Cecílie z roku 1872 a 1912 poukazuje na pestovanie tradície omšových hudobných kompozícií Franza Liszta a Ludwiga van Beethovena, ktoré v Dóme sv. Martina v Bratislave

29 LENGOVÁ, ref. 23, s. 76. Tvrdenie Jána Batku, že uvedenia Beethovenovej *Missy solennis* v Bratislave v tom čase boli jedinými liturgickými uvedeniami tohto diela v Európe, treba podrobiť ďalšiemu výskumu. Tamže.

30 LENGOVÁ, Jana. Beethoven-Rezeption in Pressburg im Zeitraum von 1833 bis 1918. In LOOS, Helmut (ed.). *Beethoven-Rezeption in Mittel- und Osteuropa. Bericht über die Internationale Musikwissenschaftliche Konferenz vom 22. bis 26. Oktober 2014 in Leipzig*. Leipzig : Gudrun Schröder Verlag, 2015, s. 131.

31 LENGOVÁ, ref. 23, s. 75.

uvádzal v liturgickom kontexte tunajší CHS. Publicistická reflexia slávností sv. Cecílie z pera Jána Batku prispela k zviditeľňovaniu tejto tradície a pre dnešný hudobno-historický výskum predstavuje pozoruhodný zdroj informácií.

Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-14-0681.

Music during St. Cecilia Festivities of Church Music Association in Bratislava and Johann Batka Jnr

The article focuses on the music played during St. Cecilia jubilee celebrations held by the *Church Music Association at the St. Martin's Cathedral in Bratislava* till 1912, in the context of Johann Batka's activities and columnist work. The *Church Music Association at the St. Martin's Cathedral in Bratislava* (*Prefšburger Kirchenmusikverein zu St. Martinsdom, Szt. Mártonról címzett Pozsonyi Egyházi Zeneegyesület*) had been the most significant music institution in Slovakia since its establishment (1833) till 1918. Johann Batka served as its secretary, influenced its artistic and dramaturgical profiling and helped secure material means for its existence. Batka's columnist work contributed to the increased visibility of the Association's musical productions and it is a remarkable source of information for the current musical/historical research.